

Лексикон образовних термина (2014). Београд: Учитељски факултет.

Методичка теорија и пракса, број 1/2022

УДК: 37

стр. 153–154

ЗОНА НАРЕДНОГ РАЗВОЈА

Невена Буђевац

ЗОНА НАРЕДНОГ РАЗВОЈА – један од кључних појмова у оквиру развојне теорије Лава С. Виготског, којим се означава разлика између постигнућа које → **дете** остварује решавајући неки задатак самостално и постигнућа које остварује уз помоћ компетентније особе (под компетентнијом особом сматра се свака особа која је већ овладала том → **компетенцијом**, било да је у питању одрасли или друго дете). Постигнуће које дете остварује самостално, говори о нивоу његовог актуелног развоја, а постигнуће остварено уз помоћ друге особе – о нивоу његовог наредног развоја. Описујући појам *з. н. р.* Виготски каже да је то „сутрашњи дан у развоју“, подразумевајући под тим да је у питању ниво развоја који се надовезује на актуелни, и следи га. Одређујући развој као у основи социјални процес, Виготски истиче да је он могућ једино кроз асиметричну интеракцију, која укључује коришћење → **компетенција** у *з. н. р.*, односно компетенција чије успостављање је у току. Насупрот томе, уколико друга особа у → **интеракцију** с дететом уводи захтеве који су далеко изнад његових тренутних могућности, интеракција неће бити развојно делотворна. Такође, да би интеракција у *з. н. р.* била развојно подстицајна, неопходно је да током заједничког рада компетентнија особа детету помаже и подржава га, јер без тога оно неће моћи да реши задатак из *з. н. р.*, па ни да овлада новим компетенцијама. У складу с тим, може се рећи да *з. н. р.* није карактеристика особе која постоји независно од процеса заједничке активности, већ карактеристика интеракције, која се креира и мења у зависности од тога с ким је дете у интеракцији и на који начин компетентнија особа води процес решавања задатка. Да би дете било у прилици да развије нове компетенције, неопходно је и да му компетентнија особа омогући да постепено преузме контролу над решавањем задатка. Другим речима, да би се дете кроз интеракцију са компетентнијом особом постепено оспособило да самостално ефикасно користи компетенције из *з. н. р.*, важно је да, у заједничкој активности, друга особа усклађује своју улогу с његовим могућностима. – Бројни су начини на које компетентнији други може сопствено деловање током интеракције прилагодити дететовим могућностима. Нпр., одрасли може уместо детета извести неке кораке током решавања задатка, за које

процени да су претешки за дете. Такође, некада је довољно само разложити задатак на кораке кроз које се решава, а потом детету препустити њихово извођење. Осим тога, значајна улога одраслог често се огледа у регулисању негативних осећања која се код детета могу јавити услед суочавања с тешкоћама (нпр. храбрење и подстицање детета да покуша још једном, истицање дететовог → **успеха** приликом извођења претходних корака током рада на задатку и сл.). Сем веома важне улоге појма *з. н. р.* у области образовања, његово увођење у → **психологију** унело је значајне новине и у праксу психолошког тестирања. Наиме, основу овог појма чини претпоставка да се деца на истом нивоу развоја (мерено класичним поступком психолошког тестирања) разликују према потенцијалу да достигну више нивое развоја, уколико им се понуди одговарајућа врста помоћи. Другим речима, двоје деце истоветног нивоа актуелног развоја могу се разликовати с обзиром на њихове *з. н. р.* Практика психолошког тестирања с циљем мерења развојног потенцијала детета назива се динамичко тестирање.

Лит.: L. S. Vigotski, *Mišljenje i govor (ūprev.)*, 1977; A.-N. Pere Klermon, *Socijalna interakcija i kognitivni razvoj (ūprev.)*, 2004; A. Baucal, „Konstrukcija i ko-konstrukcija u zoni narednog razvoja: da li i Pijaže i Vigotski mogu biti u pravu?“, *Psihologija*, 2003.